

BÖLÜM 2

GÜMÜŞHANE İLİ COĞRAFYASI VE 2000 YILI VE SONRASI YAŞANAN AFET OLAYLARI¹

Gülseren GÜNAYDIN²

Uğur SARUHAN³

Hatice OĞUZHAN⁴

1. GİRİŞ

Gümüşhane, Karadeniz Bölgesi; Doğu Karadeniz bölümünde bulunan, 38 ° 45' - 40 ° 12' doğu boylamları ve 39 ° 45' - 40 ° 50' kuzey enlemleri arasında, kuzeyinde Trabzon, güneyinde Erzincan, doğusunda Bayburt, batısında Giresun vilayetleri ile sınırdır (kutuphane.gumushane.edu.tr). Yüzölçümü 6440 km², deniz seviyesinden yüksekliği ise yaklaşık 1210 m'dir. Gümüşhane ili, merkez başta olmak üzere Kelkit, Torul, Köse, Şiran ve Kürtün ilçeleri bulunmaktadır. Coğrafi şekilleri açısından Kelkit, Köse ve Şiran ilçelerinin bulunduğu güney kısmı yüksek bir plato özelliği şeklinde iken, Merkez, Kürtün ve Torul ilçelerini içeren kuzey kısmı oldukça engebeli bir arazi yapısına sahiptir. Dar ve derin vadilerle birbirinden ayrılmış olan yüksek dağlar kuzey kısmının ayırıcı özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır (www.tuik.gov.tr). Harşit çayı vadisi içerisinde kurulmuş olan şehir, topoğrafik özelliklerinden dolayı vadi boyunca kurulmuştur (Zaman ve Doğanay, 2000). Gümüşhane il genelinde arazilerin çoğunluğunun dağlarla kaplıdır. Gümüşhane coğrafi arazisinin %59,6'sını dağlar, %29,4'ünü platolar ve %11'lik kısmı ise ovalar olduğu görülmektedir (kutuphane.gumushane.edu.tr). Gümüşhane, iklim özellikleri bakımından Doğu Anadolu ile Karadeniz Bölgesi arasında bir geçiş bölgesi özelliği göstermektedir (kutuphane.gumushane.edu.tr). Gümüşhane, nemli-ılık özelliği ile Doğu Karadeniz, yükseklik ve kurak özelliği ile Doğu Anadolu iklim kuşağında bulunmasından ötürü farklı bitki örtüsünün yetişmesine neden olmuştur. İlin %28'i ormanlık iken %72'si açıklık alandan oluşmaktadır. İlde ormanlar ve ormanlarda yetişen ağaç türleri yayılımı açısından farklılık oluş-

¹ Bu çalışma daha önce I. Uluslararası Gümüşhane Sempozyumu'nda 16-18 Ekim 2017 tarihinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

² Öğr. Gör., Trabzon Üniversitesi, gunaydingulseren@gmail.com

³ Öğr. Gör., Gümüşhane Üniversitesi, ugursaruhan@gumushane.edu.tr

⁴ Öğr. Gör., Gümüşhane Üniversitesi, hatice.oguzhan@gumushane.edu.tr

hortum (%18), 70 fırtına/şiddetli rüzgâr (%22), 24 yıldırım (%7,4), 3 çığ (%0,9), 14 rip/çeken akıntı (%4,3), 3 göktaşı/meteor vakası (%0,9), 1 çökme olayı(%0,3), 2 yüksek sıcaklık (%0,6) şeklinde olduğu görülmüştür (Ersoy ve ark., 2017). Yapılan bir başka çalışmada ise Gümüşhane ilinde yaşanan doğal afet olaylarının; deprem, kaya düşmesi, heyelan, su baskını ve çığ şeklinde olduğu bulunmuştur(Öztürk ve Şahinöz, 2018).

Gümüşhane il ve ilçelerini deprem riski açısından da incelediğimizde; Gümüşhane merkez 3. derece, Kelkit 1. derece, Köse 2. derece, Kürtün 4. derece, Şiran 1. derece ve Torul ilçesi ise 3. Derece deprem kuşağında bulunmaktadır(www.imo.org.tr).

Gümüşhane ilinde yaşanan doğal afet olaylarını incelediğimizde coğrafi yapı ve özelliklerine bağlı olarak deprem, kaya düşmesi, heyelan, su baskını, sel, taşkınlar ve çığ olmak üzere afetlerin yaşandığı görülmektedir. Afetleri en zararlı atlatabilmek için toplumun afetlere karşı hazırlıklı olması önemli bir yer tutmaktadır. Bu açıdan düzenli aralıklarda halka ve kamuya yönelik bilinçlendirme eğitimlerinin düzenlenmesi, olası senaryolar oluşturularak uygulanması, gerekli teçhizat ve malzemelerin hazır bulundurulması ve işlevselliğin kontrol edilmesi gibi birçok faaliyetlerin gerçekleştirilmesi önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca yaşanan çevrenin özelliğine göre afet riski taşıyan bölgelere yerleşik hayata izin verilmemesi ve gerekli çevresel tedbirlerinin alınması da oldukça önemlidir.

Bu çalışma kapsamında gerekli çevresel tedbirlerin alınması ve bilinçlendirme çalışmalarının düzenli aralıklarla yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Demir A, & Aktaş E., “Gümüşhane Sancağı’nda Doğal Afetler (1888–1910)”, 12.04.2019, s.24, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/19/1348/15616.pdf>.
- Erkal T & Değerliyurt M., “Türkiye’de Afet Yönetimi”, Eastern Geographical Review, 2009, Cilt: 14, Sayı: 22, S. 149.
- Ersoy Ş, Nurlu M, Gökçe O & Özmen B., 2016 Yılında Dünyada ve Türkiye’de Meydana Gelen Doğa Kaynaklı Afet Kayıplarının İstatistiksel Değerlendirmesi, Mavi Gezegen, 2017, Sayı22, 15.02.2020,https://www.jmo.org.tr/resimler/ekler/7bd1d529dd41d9e_ek.pdf?dergi=MAV%DD%20GEZEGEN%20POP%DCLER%20YERB%DDL%DDM%20DERG%DDS%DD.
- Ertürkmen, C. 2006. Afet Yönetimi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Güler, Ç. 2008. “Su Baskınlarında Bireysel ve Toplumsal Sağlık Önlemleri”, Ankara: Yazıt Yayınları.
- Günaydın G., 2016. Trabzon İlindeki Kamu Çalışanlarının Sığınaklar Konusundaki Farkındalığı, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Gümüşhane.
- Günaydın, İ. 2013. Gümüşhane İli Turizm Potansiyeli, Gümüşhane, 12.05.2019, http://kutuphane.gumushane.edu.tr/media/uploads/kutuphane/files/gumushane_ili_turizm_potansiyeli.pdf.
- <http://gumushanekultur.gov.tr/TR-220335/coğrafya.html>, Erişim Tarihi: 20.05.2019.
- <http://www.cografya.gen.tr/tr/gumushane/fiziki.html>, Erişim Tarihi: 09.06.2018.
- http://www.imo.org.tr/resimler/dosya_ekler/ff019c60caaf76b_ek.pdf?tipi=84&%20turu=X&sube=0, Erişim Tarihi:14.02.2020.

- <http://www.tuik.gov.tr/ilGostergeleri/iller/GUMUSHANE.pdf>, Erişim Tarihi: 13.05.2019.
- <https://afadem.afad.gov.tr/tr/3880/Dogal-Afetler>, Erişim Tarihi: 29.05.2019.
- <https://www.mgm.gov.tr/files/genel/makale/meteorolojiveicig.pdf>, Erişim Tarihi: 16.05.2019.
- Nazır, B. & Saylan, K. 2016. Gümüşhane Tarihi (İl Oluşunun 85. Yılında Gümüşhane Tarihi ve Ekonomisi Sempozyumu Tarih Bildirileri 25-26 Mayıs 2010). ISBN: 978-605-4838-02-8, 1.Baskı, No: 33, Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi Yayınları, 15.02.2020, http://kutuphane.gumushane.edu.tr/media/uploads/kutuphane/files/gumushane_tarihi.pdf.nazır.s.11.
- Öztürk E, Şahinöz T. Afet ve Acil Durum Kayıtlarından 50 Yılın (1960-2010) Analizi: Gümüşhane İli Örneği, Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, GÜSBD 2018; 7(1): 95-101.
- Polat A, Keskin İ & Denizli İ., “Kaya Düşmesi Önleme Yöntemlerine Bir Örnek: Çelik Bariyer Uygulaması (Gürün-Sarıca)”, Uluslararası Doğal Afet ve Afet Yönetimi Sempozyumu (DAAYS’16), 2016, s. 396-400.
- Saylan K., 2014. “Gümüşhane İdari, Sosyal ve Ekonomik Tarih (1850 - 1918)”, 1.Baskı, İstanbul: Ege Basım.
- Sözcü U., 2019. Doğal Afetler ve Doğal Afet Okuryazarlığı, 1. Baskı, Ankara: Pegem Akademi, 15.02.2020, <https://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/182019152557dogal.pdf>.
- T. C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı 12. Bölge müdürlüğü Gümüşhane Şube Müdürlüğü, Gümüşhane İlinde Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023, s. 46, 30.05.2019, http://gumushane.orman-su.gov.tr/Gumushane/Libraries/MASTER_PLANI/Do%C4%9Fa_Turizmi_Master_Plan%C4%B1.sflb.ashx.
- Taştekin AT., Meteoroloji ve Çığ, Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, 15.02.2020, <https://www.mgm.gov.tr/FILES/genel/makale/meteorolojiveicig.pdf>.
- Turna, T., “Doğu Karadeniz Bölgesinde Heyelan”, 10.05.2019, <http://www.dsi.gov.tr/docs/sempozyumlar/2-2-do%C4%9Fu-karadenizb%C3%B6lgesinde-heyelan-nedenleri---dr-turgay-turna.pdf?sfvrsn=2>.
- Yavaş H., 2004. Doğal Afetler Yönüyle Türkiye’de Belediyelerde Kriz Yönetimi (İzmir Örneği), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Samsun.
- Yavaş H., 2005. “Doğal afetler Yönüyle Türkiye’de Belediyelerde Kriz Yönetimi”, Ankara: Orion Yayınevi.
- Zaman M & Doğanay S., “Şehir Coğrafyası Açısından Bir İnceleme: Gümüşhane”, Doğu Coğrafya Dergisi, 2000, Cilt:6, Sayı:3, s. 245-285.